

**Принцип
розвитку.
Основні закони
діалектики.**

The background features several sets of concentric circles in a lighter shade of blue, resembling ripples on water, positioned in the lower right and bottom center areas.

ПЛАН

- Діалектичний принцип розвитку.
  1. Сутність принципу.
  2. Розвиток метагалактики.
  3. Прогрес і регрес.
- Основні закони діалектики (розвитку).
  1. Закон єдності і боротьби протилежностей.
  2. Закон взаємного переходу кількісних змін у якісні.
  3. Закон заперечення заперечення.

A surreal, artistic illustration. A woman's profile is shown in profile, facing right. Her hair is a dense, vibrant forest with green trees and a waterfall cascading down her neck. She has a flower tucked behind her ear. She is looking intently at a glowing, blue, spherical orb that resembles a planet or moon, set against a dark blue night sky filled with stars. To the left, there is a large, colorful, swirling pattern that looks like a galaxy or a complex biological structure. The overall mood is contemplative and ethereal.

Розвиток – це закономірна якісна зміна матеріальних та ідеальних об'єктів, яка має незворотний і спрямований характер. Це – загальна властивість матерії, її найважливіша ознака. В процесі розвитку створюється нове, необхідне, здатне до саморуху, самовідтворення.

МЕТАГАЛАКТИКА

Система галактик

Галактика

Планетні системи

Планети

Макротіла

Молекули

Атоми

Елементарні частини, фізичний вакуум

біосфера

Людське суспільство.
Суспільне життя.

біоценози

популяції

мікроклітинні
організми

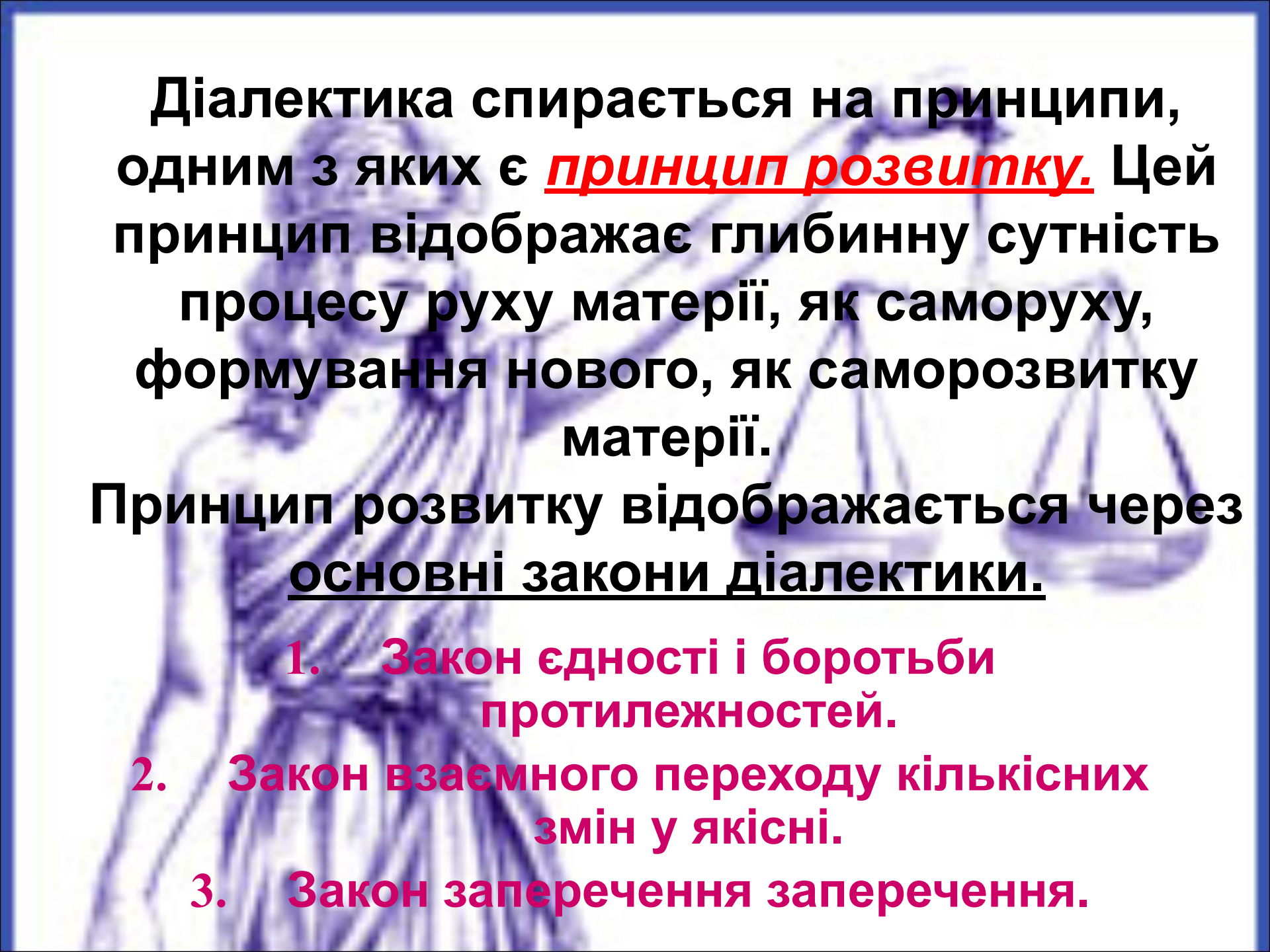
клітини

Доклітинний
рівень
(ДНК, РНК, білки)

ЖИТТЯ

Нежива природа

Зірки

Діалектика спирається на принципи, одним з яких є принцип розвитку. Цей принцип відображає глибинну сутність процесу руху матерії, як саморуху, формування нового, як саморозвитку матерії.

Принцип розвитку відображається через основні закони діалектики.

1. Закон єдності і боротьби протилежностей.
2. Закон взаємного переходу кількісних змін у якісні.
3. Закон заперечення заперечення.

1. Закон єдності та боротьби протилежностей.

Цей закон розкриває причини розвитку.

Зміст закону: джерелом розвитку всіх природних об'єктів, соціальних і духовних об'єктів та процесів є взаємозв'язок і боротьба протилежностей (або єдність суперечностей).

Зміст закону розкривається через категорії:

1. Протилежності – це основні суттєві сторони, частини, сили, властивості об'єктів і процесів, внаслідок взаємодії яких виникає рух, розвиток цих об'єктів, процесів.

Суперечність – це взаємодія цих протилежностей.

Взаємодія

Взаємозаперечення – це полярна спрямованість тенденцій дії або характеристика змісту протилежностей, які взаємовиключають одна одну.

- причина

- наслідок

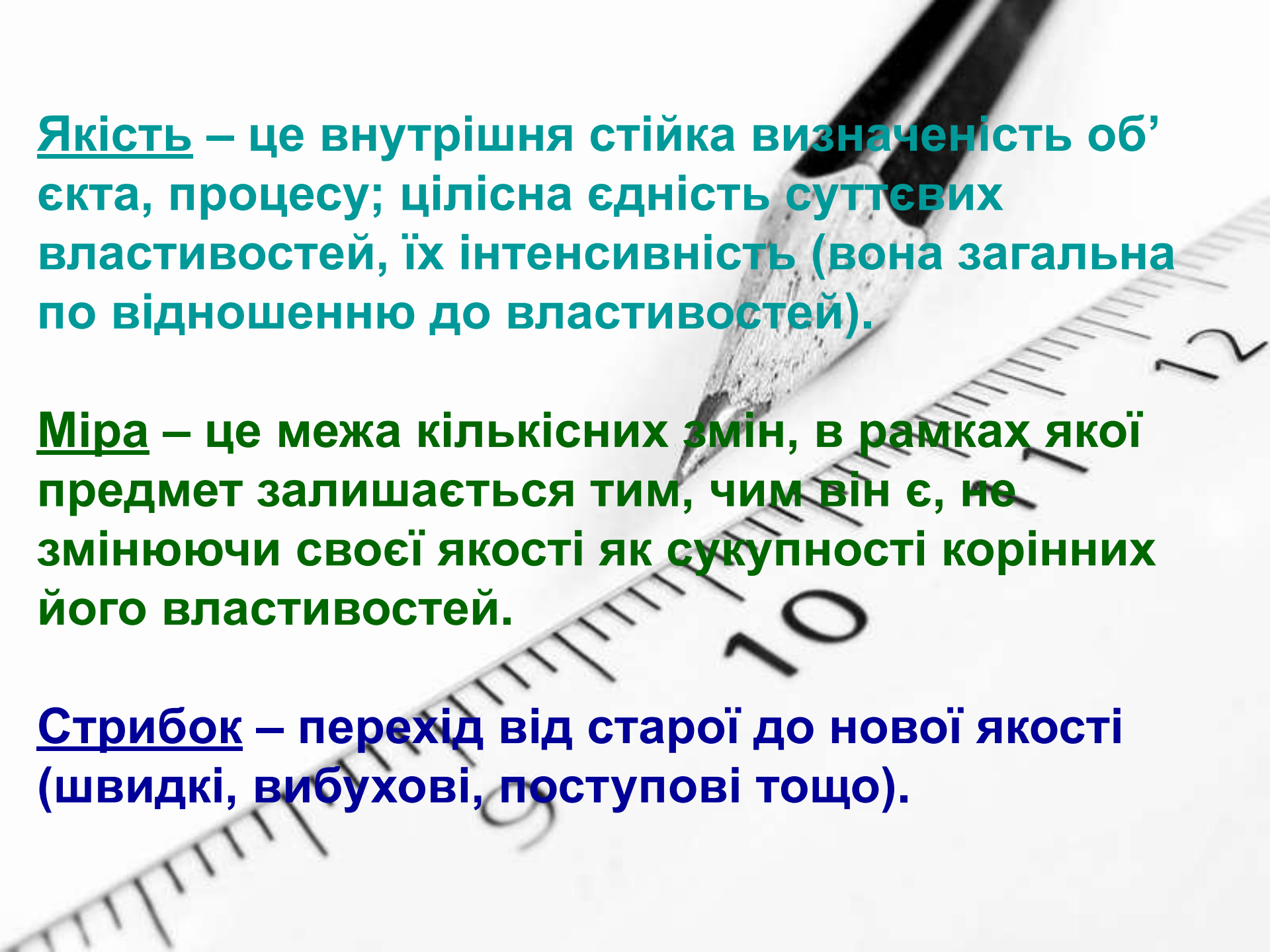
2. Закон переходу кількісних змін у якісні.

Цей закон розкриває найзагальніший механізм розвитку (як, яким чином відбувається розвиток).

Зміст закону: зміна якості об'єкта чи процесу відбувається тоді, коли накопичення кількісних змін досягає певної міри.

Властивість - визначає одну із сторін речі (вона одинична по відношенню до якості).

Кількість – відображає такі параметри речі, явища чи процесу, як число, величина, обсяг, вага, розміри, темп, температура тощо. Це – число властивостей.

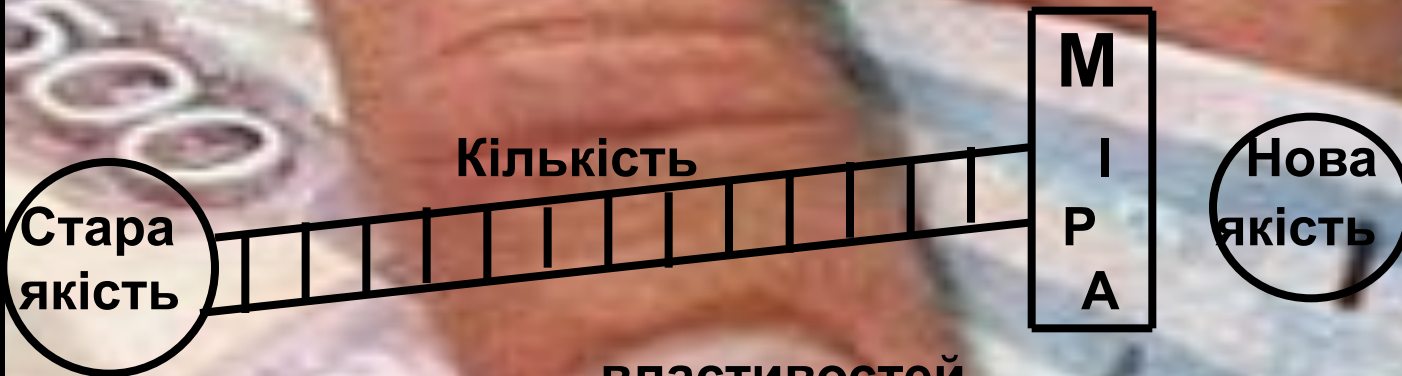

Якість – це внутрішня стійка визначеність об’єкта, процесу; цілісна єдність суттєвих властивостей, їх інтенсивність (вона загальна по відношенню до властивостей).

Міра – це межа кількісних змін, в рамках якої предмет залишається тим, чим він є, не змінюючи своєї якості як сукупності корінних його властивостей.

Стрибок – перехід від старої до нової якості (швидкі, вибухові, поступові тощо).

Схема №2.

Стрибок

Приклад: "Товар → Гроші → Товар."

3. Закон заперечення заперечення.

Зміст закону: характеризує напрям і форму розвитку, єдність поступовості і поступності, виникнення нового і відносне повторення певних елементів старого.

Зміст закону розкривається через категорії:

Діалектичне заперечення – це такий перехід від старої якості до нової, за якого певні сторони, елементи змісту старої якості входять (хоч у перетвореному вигляді) у зміст нової якості.

Діалектне заперечення – це триєдиний процес, який включає в себе:

1. Деструкцію – подолання, руйнування старого.
2. Кумуляцію – часткове збереження, наступність із старим.
3. Конструкцію – формування, створення нового.

Приклад.

Схема №4

Спіралеподібна форма розвитку розглядає вихідні кроки розвитку, не як повернення назад, тотожне тому, що вже було, а як повторення старого на більш високому ступені.

Для неї характерна композиція рядів, ритмів, етапів розвитку, які відбивають потенційне і реальне розмаїття якісної різноманітності створюваних видів буття.